

DEN
KELLGRENSKA STOCKHOLMS-POSTEN.

Ahandling
som med vidtberömda Philos. Facultetens
tillstånd

under inseende af

MAG. PEHR DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Professor i Ästhetiken och Vitterheten, Ridd. af K. N. O.

En af de Aderton i Svenska Akademien,

Ledamot af åtskilliga Lärda Samfund

för

Philosophiska Graden

utgifves

af

JACOB FREDRIK GEIJER

af Vermlands Landskap

och offentligen försvaras

på Gustavianska Lärosalen d. 14 Dec. 1846

p. v. t. e. m.

1. (Quant. per d)

UPSALA 1846.

Wahlström & C.

Vid den Tredje Gustafs uppstigande på thronen voro Smak och Granskning ej stort vidare komna, än de genast kommo genom Dalin. Vål började redan dennes vittra ära förblekna; "i synnerhet hos de yngre, som, när tjugu år knappt förlidit sedan han slöt sina dagar", endast gáfvo honom "det måttliga beröm, att han var god för sin tid" *). Men väsendtli-

*) Se Rudins Prospectus till sin nya upplaga af Dalins Poetiska Arbeten (Stockh. Posten 1782, N:o 67). Med skäl kastar han dock en icke ringa del af skulden på den förra upplagans vidlyftighet, "der Skaldens mästerstycken äro så begrafna under en mängd af medelmåttigt som af honom sjelf aldrig var ämnadt åt efterverlden, att man svårligen igenfinner det goda, om man än gifver sig tid att söka derefter". En annan fråga är, om sjelfva den nya upplagan, som vill "afhjelpa denna olägenhet och gifva Sveriges ypperste Skald sin tillbörliga heder", verkligen "icke innehåller annat, än hvad han sjelf skulle godkänt i fall han lefvat". Strängast taget, gäller likväl knappast om någon enda sådan samling, att man der finner en full motsvarighet till den här åberopade (och tvifvelsutan i sin allmänlighet högst rigtiga) satsen: "En Poets Arbeten är nämligen icke allt hvad han skrifvit, utan endast hvad han skrifvit förträffeligt; det är: hvad af Kännare med lika nöje läses efter hundrade år, som samma dag, då det först kom i Allmänhetens händer". — Föröfrigt berättar Rudin här en omständighet, som för värdet af hans upplaga visserligen är vigtig: "Jag har haft den äran, att njuta framledne Hof-Cancellarens särskilda undervisning i Skaldekonsten; och hade

gaste framsteget bestod dock blott deri, att den engång tagna riktningen var blifven mer och mer uteslutande. Fåfångt hade Creutz och Gyllenborg antydt en sjelfständigare vändning; fåfångt lutade Gjörwell en smula åt ästhetiskt fritänkeri; fåfångt antog Bergklint en barskare stämna. I det hela fastgjordes man alltmera orubbligt inom trollringen af dåtidens fransyskhet, och var grundligare än någonsin genombyrd af dess inflytelser. Hofvet, och i allmänhet hufvudstadens högre kretsar, hade till och med nästan bortglömt Svenskan. Det var förnämt, att tala sitt modersmål sällan och illa; äfven då man grep sig an att skrifva det, tänkte man egentligen på Franska; den från Rom och Latium hämtade motvigt, som är så märkbar hos en Tessin, en Höpken, med flera, blef städse mera sällspord. Ännu sedan Stockholms-Posten börjat sin bana, företog man sig i Sveriges hufvudstad, att, till deras nöje och tjänst, som helst ville på Frankrikes språk underrättas om hvad som sker i världen, utgifva en *Gazette Française de Stockholm* *). Liksom man nu ofta i dagligt tal säger "språken" och dermed menar de moderna, var i den tiden ett gängse ordasätt, att säga "språket" och dermed mena det fransyska — såsom ju varande språket *par excellence*, det enda som

---

redan 1754 en handskrifven samling af hans poetiska arbeten, den jag sedan den tiden ständigt förökade och ofta underställde Auctors egna ögon; som benäget gaf mig alla de upplysningar jag, så i ett som annat, träget sökte".

*) Anmält i Stockholms-Posten 1781, No 55.

passade och behöfdes för bildade menniskor. Och när i sjelfva Stockholms-Postens andra årgång (1779, N:o 251, 252) frågades: "om icke de vetenskaps- och vitterhets-skatter, som hos de lefvande språkens auctorer finnas och ännu dagligen förökas, vida öfverträffa det förråd, som sökes uti det döda och konstlade latinska språkets skribenter?" — så är mer än sannolikt, att frågaren (som dock väl icke här var Kellgren) synnerligen hade de franska mode-författarne i sigte.

Så öfvermäktigt gästade i Norden den främmande anden. Kunde han, mellertid, lockas till anläggande af en svensk klädnad; kunde han invänjas i den föreställning, att äfven i sådan dräkt skulle hans skick, hans former, hans rörelser kunna visa sig med fördel: så var detta, under slika förhållanden, det första steget till Svenskhetens allmänna räddning. Just detta steg tog den unge Konungen; och biträdtes dervid lifligt af de snillen, med hvilka han omgaf sig. Så mycket det än (i följd af hans uppfostran) gällde om honom sjelf, att han mera "tänkte på fransyska" än på svenska, satte han dock ett af sin äregirighets hufvudsyften deri, att framkalla en fosterländsk vitterhet, och upphöja Sveriges eget tungomål till anseende. För de med honom likasinnade blef det således ett behof, midt i skötet af deras fransyska bildning, att denna ändock skulle söka sig ett inhemskt, ett nationaliserande, och derigenom åtminstone i någon mån sjelfständigt uttryck. Ur slik synpunkt uppkommo Konua-

gens hägge älsklings-stiftelser, Svenska Theatern och — längre fram — Svenska Akademien. Men till afsigtens möjligast både skyndsamma och allmänliga befrämjande kunde ingenting kraftigare bidraga, än en i sådan riktning utgifven tidskrift, allmänt läsbar och läst. Rätte mannen till företaget fanns, och hade af sig sjelf fallit på samma, snart af Konungen högligen uppmuntrade tanke. Det var Kellgren: en ung, redan för qvickhet och täcka verser känd Magister; informator i ett förnämt hus, och dymedelst försatt i ständig beröring med hufvudstadens högsta sällskapsverld. Han anmälte under riksdagen 1778 en tidning, som i sitt profnummer förkunnade sig ämnad, att, ”i fäderneslandets uppnådda lyckliga belägenhet, der det vore farligt att lemna hopen åt den sysslolöshet, som en oafbruten sällhet nödvändigt medför, motverka ledsnaden, — denna förminskning af människans varelse, för hvilken hon har en sådan fasa, att hon hellre arbetar på sin skada, än gör alldeles intet; muntra och upplysa ett trumpet och okunnigt folkslag, som, under politiska tvister, föraktat Snillets läckra och oskyldiga nöjen; befrämja en kunskap, ledande till medborglighet; framställa Kritiken för Poetens fötter till en lykta, utom hvars ljus han sällan råkar till Smakens tempel, och särdeles nödig i Sverige, der ännu vägen ditupp är så obanad, och likväl så många löpa i mörkret att söka den”. Så uppkom den fordom så prisade *Stockholms-Posten*: under flera år den fullständigaste svenska spegelbilden,

i ondt som i godt, af den nyssnämnda bildningens öfvermått; hvars verkningar, dagligen*) spridda öfver stad och land i dess lätta flygblad, nu allmännare än någonsin gjorde sig väg genom ett skrifsätt, som på samma gång roade, beundrades och fruktades. Det hade nämligen den dubbelegenskap, att i den kritiska tillämpningen af Redactionens öfvertygelser vara skoningslöst, och att öfverglänsa alla de andra svenska dagpapperen genom sin städning, sin liflighet, sin välgjordare vers och sin uddigare satir.

Vi kunna således ej undra, att denna tidning, som längre fram utvecklade en upphöjdare anda, visar oss under sina första fem eller sex årgångar, omkring medelpunkten af en afgudisk vördnad för de samtida fransyska mönstren, ett det fullkomligaste lilla sammandrag af hela det beteende, som var sjelfva förebilderna eget. Alltså: samma för vitterhet och poesi glödande — o-poetiska tänkesätt; samma mot den gamla ”fanatismen” ifrande — nya fanatism; samma tolerans-predikande — intolerans; samma sekt-förkastande — sektmakeri; samma på fördomsfrihet yrkande — fördomsfullhet; samma än half-förtäckta, än temligen oförtäckta angrepp mot Christendomen, under skenet af angrepp endast mot Dogmatik och Prester; samma lust att vara stor — i smått, och därför äfven, vid Historiens betraktande, åt stora verkningar ut-

---

*) Från d. 25 Jan. 1779; dessförinnan utgåfvos, först blott två, och sedan blott tre, numror i veckan.

finna små orsaker *); samma låga åsigt af kärleken mellan könen; samma djupa förakt för qvinnan, under allt galanteri och ideligt besjungande af Aglae, Danae, Glycere, Chloë, Rosalie; samma skamplun af sköraktiga epigrammer och anekdoter; samma snäfva tillskärning af de ästhetiska begreppen och de litterär-historiska kunskaperna; öfverhufvud samma ytlighet, förflugenhet och spotska sjelfbelåtenhet. Rättvisan kräfver det tillägg: samma förening af oneklig talent med lika onekligt nit att befordra förståndets upplysning, smaksinnets förädling, mensklighetens frigörelse ur en af de Mäktige missbrukad omyndighets fjettrar; hvarvid ock, såsom ett företräde framför mönstren, bör nämnas den redliga värma för Konung och Fädernesland, hvars verkningsbegär ville, från en rening af smaken, språket och versen, utsträcka sig till en rening af hela fosterlandskänslan i allmänhet. — Aktningsvärdt; men medlen!

Det högsta, som för den nya tidskriften fanns på jorden, var — naturligtvis — dagens "lejon", eller (rättare sagdt) dagens odödliga mellanting af örn och markatta: Voltaire. De första årgångarne äro, minst till hälften, inrymda åt ett omätligt beprisande af denne "gudomlige skribent" och firande af hans "dyrkans-

---

*) Så t. ex. tvangs Milton efter Cromwells död att flytta på landet, hade der ledsamt, blef därför Poet och skref *Paradise Lost*. Detta, och mera sådant, förtäljes i en artikel, enkom egnad att visa, "huru blotta tillfälligheter ofta frambringat Stora Män" (1781, N:o 35).

värda namn". Utgifvarne intogo med nöje allabanda artiklar emot honom, för att få, i svaren, desto gällare uppstämman sina röster till hans lof. Hvem kunde skriva förmycket till hans försvar och beröm? "Att Voltaire varit till, är utan gensägelse den mest lysande epoch för menskliga snillet. Det var uti hans tid, som man afskuddade sig skol-oket, för att uppodla förnuftet och öfverlemna sig åt nyttiga vetenskaper. Aldrig har Philosophien gjort mera lyckliga framsteg hos alla folkslag . . . I hans Henriad såg menskligheten sig första gången försvaras i vackra vers och sin rätt lämnad genom den poetiska vältaligheten" (o. s. v. 1780, N:o 154). Se här en profbit ur inledningen till en gränslös panegyrik, sammansatt af stycken ur La Harpes loftal; Kellgren ville i sitt förord ej stå efter. Att kalla Voltaire "qvick", är (såsom något alldeles för litet) en förolämpning mot "ett af de största snillen hvaraf menskligheten kan berömma sig, och hvars skrifter öfverallt på ett förtjusande sätt visa sin öfverensstämmelse med förnuftet" (1779, N:o 16). Ja: *la Pucelle d'Orleans* är i sjelfva verket blott en oskyldig snilletts lek ("skrifven i hans yngre år för att roa hans vänner"), der visserligen "en hop alltför qvicka och fria utlätelser kommit att inflyta; men de skandalösa äro ej af honom, utan inflickade af andra" (!!!). Liksom icke största skandalen i hela boken vore — just det hela; just grundtanken af ämnets behandling! —

Derunder, till yttermera visso, en rimmad "Grafskrift öfver Voltaire", som underrättar, att

— när man till ett slut hans vittra mull begrafver,
Så hvilar han i bredd med Carlar och Gustaver.

Sannt är, att "af mycket ifrige Christne hatas Voltaire för sina satiriska *bonsmots*, likasom en älskare ej tål den som talar illa om hans mätress (!); mången tror, att han, åtminstone såsom människovän, bort för allmän ro underlåta dermed; men han hade af sin *logica* blifvit bragt till öfvertygelse, att den sak, på hvars depens han egayerade sig, var mera till allmän skada, än allmän nytta" (1779, N:o 25). — *Sic*; det är dock upprigtigt taladt! — Ännu 1784 (N:o 225) berättas, till förkrossande af alla dem som djerfdes hysa betänkligheter om Voltaires hjerta, att den store mannen plägade "ärligen, hvarje S. Bartholomei-dag, vara sjuk och sängliggande af hetsig feber; han mottog då inga besök, och hans domestiker darrade"; till den grad var "hans hjerta såradt af alla de styng, som religions-förföljelsen gjort människorna; och man tog sig noga till vara att ej nämna något derom, af fruktan att öka hans plågor". Sagesmannen var en Marquis, som 1777 gäststat i Ferney, och tillade: "hans secreterare och hela hans hus har varit vittne till denna omständighet, i hela tjugu år". — Kan man se! — Desto begripligare faller sig, att Kellgren 1780 ej kände något mera lockande mål, än

att bli en Voltaires ära värd;

såsom det då hette i poemet "Samtal med Förnuftet"; der han ock, vid samma tillfälle, förklarade om Naturen, att

Dess högsta skatter för min syn
Emellan Zulmas lakan visas*).

Redan här af kan slutas, huru Christendomen är anskrifven. I en uppsats om "svårigheten för en god Christen att vara god Poet" (1781, N:o 9), der endast Hedendomen säges bjuda att "tänka fritt och uttrycka sig starkt", förebrås Christendomen, att äska en blott tro med lydriad och tysthet; att fångsla inbildningen, qväfva och utrota passionerna, förakta och afsky Naturen och alla sinnliga nöjen; att undvika alla activa dygder och beflita sig om idel passiva. "Hedningarnes dygder bestodo alla i verksamhet och utöfning; de Christnes grunda sig på försakelse, såsom tro, hopp, bön, tålmod, ödmjukhet, eget förnedrande o. s. v.; visserligen dygder af högre värde, än äregirighet, stolthet, med flera; men vida mindre fördelaktiga för Poetens målning". (Stackars Calderon i *el Principe constante!* ja, stackars Shakspeare i *Desdemona!*) Åsigten kan synas äga frändskap med Schillers i

---

*) I hans samlade skrifter, dem han redigerade kort före sin död, lyder den första versen nu:

Att blifva Snilletts ära värd —

och den sista:

I Zulmas ömma blickar visas.

Båda ändringarna äro betydelsefulla.

”Die Götter Griechenlands”, Det fransysk-artade i Stockholms-Postens är likväl, öfverallt liksom här, den större reflexions-ytligheten och dennas plägsed, att i sina anfall mot Bibel och Kyrka begagna ett gäckande, håniskt, halfskrymtande stridssätt, — ofta paradt med en lättfärdighet lika ofördragsam, som allt det öfriga så kallade fritänkeriet, mot hvarje (äfven den höfligaste) påminnelse. Tid efter annan togo nämligen flere hedersmän i landet — prester och icke-prester — här emot till orda: men de voro, om än stundom öfverlägsne i sakkännedom och bevisning, dock nästan alltid underlägsne i skrifkonst. Det var genom denna, som Stockholms-Posten fortfor att spela mästare. Så t. ex. öfver en from och lärd, men gång efter gång bittert häcklad Kyrkoherde Ekmark; för hvilken omsider en försvarare uppträdde (1781, N:o 67), som ganska träffande anmärkte: ”Sannerligen är icke den qvickhet, philosophi, vitterhet, hvarmed Ni synes vilja göra *parade*, långt mera intolerant, än theologien hos någon kyrkoherde. Herr Criticus! Laga att edert snille och sinne blifva stadgade. Använd edra snillegåfvor till människors gagn. Gör någon verklig nytta i världen!” Dylika skarpa lexor sparades icke. Redactionen mottog dem, tryckte dem — och dref gyckel med dem; åtminstone så ofta de voro skrifna utan talent; i motsatt fall blef man ond, beskärmade sig, ropade om skenhelighet, förföljelser o. s. v. Så förgrymmades man häftigt öfver ett (troligen) af Bergklint författadt

genmäle, som sökte ådagalägga att Christendomen, långt ifrån att för Poesien vara menlig, leder henne till nya och ymnigare källor af skönhet. Men också blef der den förutnämnda uppsatsens auctor beskylld rakt fram, att i allmänhet vara en "Religionens hemlige undergräfvare", och tillika särskildt "i sina qvicka poemer plaidera för de behagliga och tjusande laster". I denne föregångares spår, men med enkom hänsyn till den sista punkten, insände någon annan en skrifvelse "till den Sinnliga Kärlekens Sångare" (1781, N:o 98): författad med mindre framställningsgäfv, men full af sanningar. "Många af våra bästa snillen måla sina miniatyr-stycken för Fröjas tempel med samma ifver och qvickhet, hvarmed de borde förherrliga kyskheten och dygden. Källorna till det moraliska onda i vår tid äro: fylleri, hos de ringa; och en lösaktig sinnlig kärlek, hos de bättre". Hvarthän detta skall föra, upplyses genom exemplet af den ohyggliga skörlefnaden på det vackra Otaheiti, för hvilken de förnämste i landet inrättat en egen orden. — Märkvärdig erinran i en tid, då man eljest allmänt inbillade sig, att på Söderhafsvärdarne ha igenfunnit mensklighetens ursprungliga natur- och oskulds-tillstånd! — Omsider tycktes likväl dessa och andra tidningens lyten behöfva ett slags ursäkt. Artikeln heter: "Reflexioner öfver Dagblad i allmänhet och Stockholms-Posten i synnerhet; öfver någonting och ingenting" Den är en af de qvickare, och tvifvelsutan skrifven af Kellgren sjelf; men innehåller e-

gentligen blott: hvad skall man göra? sådan är nu engång "den stora läsande och köpande allmänhetens smak". En äkta tidningsskrifvar-ursäkt!

Den urskuldar dessutom icke allt. Det är förmycket synbart, att ett icke ringa mått af egen förlustelse var med i spelet. Visserligen tillkännagaf ett "Avertissement", som är tillägg till Prospect-Nummerns yttranden, att man i detta blad, vid sidan af "mycket odugligt, som man kan hoppa öfver", också skulle få se "många starka och nyttiga sanningar", samt aldrig något, "som vore tydligt pasquill, eller annars så oanständigt, att bladet derigenom blefve vanhedradt eller ovärdigt hederligt folks läsning" (1778, N:o 9). Men — i denna samma nummer, med ett epigram kalladt "den upprigtiga Makan", börjar den mängd af en viss arts infall och berättelser, än i vers, än i prosa, hvaraf de första årgångarne hvimla, och som länge öfverbjudade hvarandra i en slipprighet, ja ofta fräckhet, för hvilken våra nu gällande begrepp om anständighet häpnar. Väl betvifla vi, att man för en af de utlofvade "starka och nyttiga sanningarne" ansåg t. ex. den kort derefter (N:o 16) meddelade underrättelsen, i hvilken kroppsdel "fruntimrens själ har sitt säte", — bekräftad på samma sida, och strax inunder, af en lika uppbygglig anekdot (allt, billigtvis, just i den nummer, som innehåller försvaret för *la Pucelle* och grafqvädet öfver Voltaire). Men det ena med det andra fick dock passera såsom ett läckert skämt; och ännu

mustigare läckerheter följde*). Näppeligen skulle någon af våra dagars tidnings-redactioner djerfvas trycka sjelfva det stycke, som bland alla dessa onekligen är det qvickaste och bäst gjorda, "Hjertat" af Boufflers (1780, N:o 202) med Voltaires svar derpå; oaktadt försvenskningens utmärkta och Kellgrens egen stämpel röjande skicklighet. De tusentals småhistorierna om hel- och half-liderliga fransyska herrar och damer, som i Galanteriets tideböcker vunnit ett dem värdigt rykte, löna härvid knappt mödan att omnämna särskildt. Förrådet af sådana var outtömligt; de tillhörde i denna tidning det dagliga brödet; och fortforo äfven långt efteråt, sedan den blifvit, i allt annat, skäligen ärbar. En Doctor Bergström hade i en prestmöts-predikan, hållen i Lund 1780, tillåtit sig — visserligen grofkor-nigt — utsäga: "aldrig har lordoms-synden varit så herrskande och äktenskaps-säng så besmittad, som nu; en förtida brånad, liksom inandad af den smittande luft man drager, gör unga barn till gamla syndare; skökor och horkarlar vilja icke längre engång dölja sin otukt under en utvärtes anständighetens mantel; de väldige på jorden hafva aldrig så sönderslitit äktenskapets helgade hand; de äro Sodoms bröder, och böra snart befara Sodoms öde". (Vi ha upptagit blott de milda-

---

*) Några få prof ur massan! Årgången 1779: Epigrammet i N:o 32. Årgången 1780: Infallet i N:o 65; Madrigalen i N:o 161; uppgiften om det nya hundslaget *Fleur-Hymen* i N:o 255. Årgången 1782: Epigrammet i N:o 295.

ste uttrycken). Stockholms-Posten begrinade detta såsom fanatiska smädelser öfver tiden, lika oförtjenta, som plumpa. Men huru rätt den ärlige doctorn hade, bevittnas allrabäst af den ton, som den tidens mest lästa dagpapper (t. ex. Lunds "Välsignade Tryckfrihet"), och främst ibland dem Stockholms-Posten sjelf, älskade i slika ämnen; den är alldeles à la *Grécourt et Crébillon*. Det enda för Stockholms-Posten utmärkande häri var (dock långt ifrån alltid) en smula större finhet i vändningarna och språket. — Må man begripa, svarades der engång, att vi ställt oss till föresyn denna "Skaldernes vackra devis":

*Le Poete doit être sage;
Pour ses vers, il importe peu:
Il n'aurait ni grace, ni jeu,
Sans un air de libertinage.*

Devisen är lånad från Catullus och Ovidius; huru vacker den är, behöfver numera ej undersökas. Vi beklaga det tidslynne, som tvang hvarje popularitet-sökande dagblad, att såsom outhärliga läsbarhets-kryddor anskaffa en hop otäckheter, hvaribland många till och med sakna småqvickhetens värde; det tidslynne, då sådant, som nu svårligen kunde tryckas ens i vår sämsta publicist-maculatur, var godt nog för sjelfva den ledande och klassiska rikstidningen, utgifven lika mycket för läsarinor som för läsare, beräknad lika mycket på salonger och boudoir'er, som på läskarlrum och näringsställen. Men allrämest beklaga vi, ej blott att de fribeter, som vilja skyddas af den anförda

devisen, förråda en så omisskännligt personlig författarnjutning, — utan, hvad värre är, att ändock bakom skyddsvärnet står — mindre en sinnlighetsdrucken och rasvill gamman, än ett allvar af det bedröfligaste slag; det samma, som i Kellgrens "Våra Villor" afkastar hela den leende libertin-masken och utropar:

O Kärlek, som bland lifvets skänker
 Den ljufvaste, den största är;
 Som i en himmelsk vällust sänker
 Det hjerta, som din låga när!
 Hvad blefve du, om vårt begär
 Sig endast till det sanna sträckte?
 En brånad, spridd med blodets lopp;
 En lusta, som behovet väckte
 Och njutandet ånyo släckte;

med mera derom yttradt i ett poem af skärande smärta, som har till thema, att alla våra skönaste föreställningar äro blotta "villor", och att äfven de ädlaste dygder, äfven de största sjelfuppskringar, sedda "vid sannings grymma låga, flyta från nit för egen vinst och väl". Det är, kort sagdt, ett förtorkningens, ett otrons allvar; den dystra frånsidan af Helvetii lära! — Och få voro de, hos hvilka, liksom hos Kellgren, ur denna sandöcken oväntadt uppsprang någon ny lifskälla, mäktig att omgifva sig med en plötslig oas af den friskaste själsblomning.

Hvem igenkänner icke, i en så beskaffad andlig luftkrets, de hitupp öfverfläktade smitt-ångorna från Hertigen Regentens, Ludvig XV:s, Madamerna Pompadours och Du Barrys, Diderots och Holbachs tidehvarf?

från det förbund, som egoismen af en förderfvad sinnlighet, i sin utmärgling ideligt jägtande efter nya retmedel, der knutit med egoismen af ett lika förderfvadt, men genom qvicka hugskott och vågsatser blänkande förstånd? från de *bureaux d'esprit*, der medlemmar af båda könen jemnliskt samverkade, i lefvernet som i läran, att genom materialism och atheism uppfostra människoslägtet till frihet? från bländsnillen, ej blott så pass storartade som Voltaire, utan ock sådana lumpna, i sjelfva Frankrike för ingenting ansedda, som dock till och med af en Fredrik II befunnos interessanta nog, att upptagas i hans dagliga och närmaste sällskap? Varom billige! Det behöfdes ett nästan öfvermenskligt mått af ädel naturell och jättestark vilja, för att mot en slik tidsanda bevara sig oförförd. Och hvem förmodde det helt och hållet? Sjelfve den förste motstånds-bjeltens och motstånds-martyrens, sjelfve Rousseaus egen personlighet intyggar bäst utsträckningen af giftets genomgripande verkningar. Hvad (i det längsta) gaf skydd, var endast en från umgängets såkallade högre kretsar och dagens litteratur möjligast fjermad belägenhet; der fanns ännu en fristad för helig tro och fromma seder. — Om vi påminna oss, att liderligheten var bragt i system af filosofherne (den Lockiska Empirismens caricaturer), så undra vi ej, att den var det af *la haute volée*; eller att den "goda tonen" fordrade sedeslöshet i verser och romaner, när den t. ex. af ett par makar, som hade den barnsligheten att verkligt